

29:1

Till ett äldre, kombinerat avloppsledningsnät, vilket varit dimensionerat för att avbörda ett s k tvåårsregn, har ytterligare fastigheter anslutits. På grund av underlåtenhet att kontrollera följderna av den ökade belastningen på ledningsnätet och vidta erforderliga åtgärder har med tillämpning av 1955 års va-lag kommun ansetts skyldig att ersätta översvämningsskador som därefter uppkommit på en till ledningsnätet ansluten fastighet.

Y.W. innehade till år 1970 tomträtten till tomt i Landskrona. Tomten ligger i kvarterets nordöstra hörn och gränsar i norr till Hedgatan och i öster till Vengatan. Kvarteret begränsas i övrigt av Exercisgatan i väster och av Larvigatan i söder. Mellan kvarteret och den söderut belägna Vallgraven - en kanal med förbindelse till Öresund - ligger ytterligare sex kvarter, begränsade av Vengatan i öster och Exercisgatan-Svanegatan i väster. Kvarteret jämte kvarteren närmast söder därom är bebyggda med villor. Fastigheten bebyggdes år 1946 med ett enfamiljshus i två plan och källare. Källaren inrymmer badrum, tvätttrum, torkrum och pannrum samt matkällare. Tvätttrummens golv ligger 100 a 125 mm djupare än källargolvet i övrigt. I vart och ett av bad-, tvätt- och pannrummen finns en avstängningsbar avloppsbrunn. Byggnadens grund består av en betongsula med väggar av betonghålstén. Runt grunden finns dräneringsledning av 100 mm:s tegelrör lagda i enkelrad på grusbädd. Dräneringsledningen leder till en rensbrunn belägen ungefär 1,5 m innanför tomtgränsen mot Vengatan. I brunnen förenar sig vattnet från dräneringsledningen med spillvattenavloppet från bostadshuset. I en utvändig källartrappa samt under entrétrappan till byggnadens bottenvåning finns spygatter. Bägge är anslutna till dräneringsledningen. De är inte avstängningsbara. Byggnaden har en takyta av 70-80 kvm. Den avvattas via två stuprör som leder till dräneringsledningen.

Tomten är ansluten till kommunens allmänna vatten- och avloppsanläggning. Avloppsininstallationen är kopplad till en kombinerad avloppsledning i Vengatan. Förbindelsepunkten ligger vid tomtgränsen mot denna gata. Byggnadens källargolv ligger på plushöjden 3,85 och förbindelsepunkten för avlopp på plushöjden 3,25.

Under slutet av 1950-talet påbörjades uppförandet av fem höghus med vinkelbyggnader i kvarteret – benämnt Larviområdet - som ligger omedelbart öster om kvarteret och Vengatan. Bebyggelsen färdigställdes år 1960. Larviområdet ligger i en svacka med påföljd att ytvattnet från omgivningarna rinner in mot området och att vattnet inte kan avbördas med självfall. Av den orsaken har i norra delen av området anlagts en 150 m lång och 800 mm grov ledning i vilken dagvattnet uppsamlas. Från ledningen pumpas vattnet via en tryckledning till en självfallsledning med en diameter om 225 mm, vilken under den tid som är aktuell i detta mål var ansluten till det nyss beskrivna avloppsnätet i korsningen mellan Hedgatan och Vengatan. Pumpstationen, som innehåller två pumpar, togs i bruk år 1961. Dessförinnan avleddes dagvattnet söderut till

Larvigatan. Under mitten av 1960-talet anslöts ytterligare en avloppsledning om 225 mm till ledningsnätet i nyssnämnda gatukorsning. Denna ledning avbördade yt- och dräneringsvatten från en norr om Larviområdet belägen fastighet som disponeras av kyrkogårdsförvaltningen. De omnämnda anslutningarna från Larviområdet och kyrkogårdsförvaltningens fastighet omkopplades år 1970 till en nyanlagd 300 mms dagvattenledning i Hedgatan.

Under 1960-talet inträffade genom baktryck av avloppsvatten från huvudledningen i Vengatan ett antal källaröversvämningar i Y.W:s hus, varvid skador uppkom på byggnaden samt Y.W. åsamkades besvär och kostnader för rengöring av källarutrymmena.

Y.W. yrkade vid Va-nämnden att kommunen måtte förpliktas att till honom utge 6 300 kr. Som grund för denna talan åberopade han att kommunen av oaktsamhet vållat översvämningsskadorna. Oaktsamheten hade enligt Y.W. bestått däri att kommunen trots att befintliga avloppsledningar varit för kläna och legat för grunt för att tåla den ytterligare belastning som avloppet från Larviområdet och kyrkogårdsförvaltningens fastighet innehar, uraktlåtit att före denna anslutning bytt ut ledningarna mot grövre och på större djup förlagda avloppsledningar.

Kommunen bestred denna talan under invändning att avloppsledningsnätet inte varit behäftat med några brister, att skadorna i stället föranletts av att avloppsvatten vid kraftigt regn trängt upp ur de båda utvändiga spygatter, som funnits på fastigheten, och därifrån runnit in i källarutrymmena, att Y.W. installerat spygatterna utan tillstånd samt att Y.W. följaktligen själv är ansvarig för uppkomna skador.

Till utveckling av sin talan anförde Y.W.: Från det Larviområdet började bebyggas eller var färdigbyggt till och med år 1969 inträffade källaröversvämningar flera gånger per år. I samband med regnväder trycktes avloppsvatten tillbaka från avloppsledningen i Vengatan genom tomtens anslutningsledning och vidare genom källargolvet och de utvändiga spygatterna i källaren. Endast vid ett eller två tillfällen kom vattnet genom avloppsbrunnarna i källaren. Det vatten som trängde in genom grunden var rent. Vattnet steg till en höjd av 2-6 cm över källargolvet. I den lägre belägna tvättstugan steg det till 15 cm över golvet. När vattnet drog sig tillbaka förde det med sig jord och sand varvid håligheter - s k bom - uppstod under källargolvet. Dessutom fuktskadades byggnaden. Skadorna var av den omfattningen att källargolvet måste läggas om och väggar samt rörgenomgångar tätas. Översvämningarna inträffade 4-6 gånger varje sommar. De första åren var översvämningarna inte så många. Grunden var då starkare och det behövdes mycket vatten för att det skulle svämma över. Efterhand blev grunden urholkad, så att vattnet lättare kunde leta alg fram, med flera översvämningar som följd. Det behövdes då endast 10 mm regn för att det skulle bli vatten i källaren. Översvämningarna orsakades av att pumpen vid Larviområdet tillförde avloppsledningen i Vengatan mera vatten än denna kunde avhärda. Det märktes utan vidare när pumpen arbetade. Det var då vatten trängde in i källaren. Belastningen på avloppsledningarna i Hedgatan-Vengatan ökade år 1965 då avloppsledningen från kyrkogårdsförvaltningens fastighet anslöts dit. Den nästa översvämningen inträffade sommaren 1969. Sedan dagvattnet från Larviområdet kopplats till den nyanlagda dagvattenledningen i Hedgatan,

har alltså översvämningarna upphört.

Kommunen anförde: De avloppsledningar som betjänar fastigheten har varit dimensionerade enligt vedertagen praxis, vilket innebär att de förmått avbörda så stora vattenmängden som normalt kan antas förekomma. Översvämningar har inträffat i Y.W:s källare men inte i den omfattning som Y.W. påstått. Vid kraftigt regnväder har avloppsvatten tryckts upp i dräneringsledningarna och via de utvändiga spygatterna runnit in i källaren. Skadorna skulle inte ha uppkommit om inte spygatterna funnits.

Y.W. har uppgivit att byggnaden är försedd med diagonala dräneringsledningar under grunden. Ett sådant arrangemang är olämpligt med hänsyn till risker för s k bom.

Y.W. genmälde: Spygatterna hade installerats redan när byggnadsnämndens representant ursprungligen avsynade Y.W:s va-installation och får därför anses ha godkänts från kommunens sida. Även om spygatterna inte funnits skulle vattnet ha trängt upp genom grunden och orsakat skadorna. Någon diagonal dräneringsledning finns inte under huset.

Va-nämnden yttrade:

Va-nämnden har hållit förhandling i målet och besett fastigheten jämte kringliggande område.

Y.W:s på va-förhållande grundade talan avser ersättning för skador som uppkommit under giltighetstiden för 1955 års lag (nr 314) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar och tvisten skall bedömas med tillämpning av de rättsregler som gällde under denna tid. I 7 § första stycket lagen föreskrevs att allmän va-anläggning, när den uppläts till begagnande, skulle vara försedd med de anordningar, som behövdes för att den på tillfredsställande sätt skulle fylla sitt ändamål. Enligt 10 § var anläggningens huvudman skyldig att underhålla anläggningen och även i övrigt sörja för att den på tillfredsställande sätt fyllde sitt ändamål, så länge behovet av anläggningen kvarstod. I lagen angavs inte närmare den standard som huvudmannen skulle vara förpliktad att upprätthålla beträffande anläggningen. Avgörandet i det hänseendet fick - enligt vad som uttalades i lagmotiven - träffas med hänsyn bl a till vad som var brukligt och skäligen kunde fordras vid anläggningar för likartad bebyggelse och med liknande utformning. Vad beträffar huvudmans ersättningsskyldighet för skada vid händelser av det slag som nu är ifråga har i rättspraxis antagits att ersättningsskyldigheten förutsatte vållande från huvudmannens sida.

I målet är ostridigt att översvämningar inträffat i Y.W:s källare till följd av att vatten från avloppsledningen i Vengatan tryckts upp i tomtens avloppsledningar.

Till styrkande av antalet översvämningstillfällen har Y.W. åberopat förhör med dels sin son ortopedmekanikern L.W., dels fru M.A, som den aktuella tidsperioden bebott den omedelbart väster om fastigheten belägna tomten.

L.W. har uppgivit att en kraftig översvämning, som gjorde hela källaren fuktig, inträffade år 1962 och att översvämningar därefter förekom tre a fyra gånger per år, tills den nya ledningen i Hedgatan anlades.

M.A. har berättat att översvämning inträffade i hennes källare flera gånger om året från det Larviområdet bebyggdes och till dess att ledningen i Hedgatan anlades.

I sammanhanget skall nämnas att, enligt vad ingivet kartmaterial utvisar, källargolvsnivån i det av M.H-A bebodda huset ligger på plushöjden 3,98. Vidare utvisar kartmaterialet att den förut omnämnda vattendelaren på spillvattenavloppsledningen i Hedgatan - beträffande vilken det angivits att vattengångsnivån ligger på +3,52 - är belägen utanför nordvästra hörnet av hennes fastighet.

L.W. och M.A:s berättelser ger i sin mån stöd för de uppgifter, som Y.W. själv lämnat rörande frekvensen av inträffade. Med hänsyn härtill och då i övrigt inte förekommit något som ger anledning att ifrågasätta riktigheten av Y.W:s påstående i nu förevarande avseende finner Va-nämnden sig böra utgå från att översvämningar i Y.W:s källare inträffat i ungefärligen den omfattning som Y.W. själv angivit. Utredningen i målet ger tillika stöd för att översvämningarna börjat uppträda medan dagvattnet från Larviområdet börjat tillföras avloppsledningen i Vengatan och upphört, när denna ledning avlastats genom tillkomsten av den separata dagvattenledningen i Hedgatan.

På uppdrag av kommunen har ingenjören O.O., anställd hos Ingenjörfirman K & M AB, gjort kapacitetsberäkning beträffande det avloppsledningsnät som under nyssnämnda tidsperiod betjänat bl a fastigheten. O.O. har på kommunens begäran hörts i målet och har därvid uppgivit: Vid beräkningarna som företagits med ledning av ritningar beträffande avloppsnätet, har Svenska kommunal-tekniska föreningens normer nr 5/1947 för beräkning av avloppssystem använts. Beräkningarna har gjorts med utgångspunkt från regn av den intensitet som statistiskt förekommer en gång vart annat år, vilket för Landskronas del innebär 125 l vatten per sekund och hektar. Avloppssystemet, som anlades under 1940-talet, är dimensionerat för sådant som 2-årsregn. Numera dimensioneras avloppsnätet för intensivare regn. Avrinningsfaktorn har för villaområden antagits vara 0,25, för grönområden 0,1 och för områden med flerfamiljshus 0,45. Under dessa förutsättningar tillfördes ledningsnätet 55 l vatten per sekund i korsningen Hedgatan-Vengatan. Därav kom 5 l per sekund från ledningen i Hedgatan, 25 l per sekund från Larviområdet genom pumpen och 25 l per sekund från kyrkogårdsförvaltningens fastighet. På sträckan mellan Hedgatan och Larvigatan tillfördes ledningen i Vengatan ytterligare 10 l per sekund. I korsningen Vengatan-Larvigatan rann 20 l per sekund till österifrån från avloppsledningen i Larvigatan, medan lika mycket vatten avbördades västerut genom Larvigatans avloppsledning till ledningen i Exercisgatan. Motsvarande förhållanden rådde i de gatukorsningar som ligger nedströms detta ställe. Avloppsledningen i Vengatan hade vid maximal vattenföring en kapacitet av 120 l per sekund. Till bräddavloppet i södra änden av Vengatan fördes maximalt 1 300 a 1 400 l vatten per sekund. Därav kom 720 l per sekund från norr och 600 l per sekund österifrån. Bräddledningens kapacitet uppgick till 3 000 l per sekund, beräknad med hänsyn till en lutning på ledningen om 25 promille. Den faktiska lutningen utgjorde

dock 60 promille. Vattengången i bräddpunkten låg på höjden +1,20, medan bräddledningens centrum där låg på höjden 1,65. Trycklinjen lutade 2,1 m från Y.W:s fastighet till bräddpunkten. I korsningen Hedgatan-Vengatan kunde trycklinjen gå upp till +3,75 eller maximalt 50 cm över hjässan i ledningen i Vengatan vid fastigheten. Avloppssystemet var så konstruerat att bräddning skedde sedan hela systemet fyllts. En förhöjning av avrinningsfaktorerna med tio procent innebar att trycklinjen höjdes till nivån +3,85, dvs. samma nivå som källargolvet i Y.W:s hus har. Toleransen var alltså liten. Om intensivare regn än s k två-årsregn uppträdde, medförde detta att vatten trängde in i Y.W:s källare, som låg lägst i området. Ledningsnätet kunde emellertid avleda den vattenmängd som krävdes. Larviområdets tillkomst påverkade nätet men inte i så hög grad att det blev underdimensionerat.

Källaröversvämningarna i Y.W:s hus har ytterst förorsakats av överbelastning på det allmänna avloppsledningsnät som betjänar fastigheten. De har i samtliga fall inträffat under den tid dagvattnet från Larviområdet - och sedermera även yt- och dräneringsvattnet från kyrkogårdsförvaltningens fastighet - avbördats till nätet. Utredningen i målet får anses ge vid handen att överbelastningen inte berott på tillfälliga driftsstörningar utan fastmera orsakats av att avloppsnätet vid nederbördsförhållanden, som i varje fall inte varit ovanliga för orten, inte förmått att utan uppdämning i systemet avbörda hela det tillskott som härrört från de nyinkopplade områdena. Av avgörande betydelse för kommunens ansvar för uppkomna skador är, huruvida denna effekt framstått som påräknelig redan när inkopplingen ägde rum och därför bort föranleda kommunen att välja annan lösning av avvattningsfrågan för berörda områden eller att, om inkoppling likväl företogs, vidta särskilda försiktighetsåtgärder i skadeförebyggande syfte.

O.O:s redogörelse ger redan den vid handen att förhållandevis små säkerhetsmarginaler förefunnits i ledningsnätet efter inkopplingen av de nya markområdena. Måttliga förhöjningar av de faktorer som påverkar vattentillrinningen har sålunda inneburit påtaglig risk för uppdämning i nätet. Det är att beakta i sammanhanget att ledningsnätet ursprungligen inte dimensionerats för att avleda större vattenmängder än som före tillkomsten av Larviområdet kunde beräknas komma att tillföras nätet vid s k två-årsregn. En ytterligare omständighet som bort mana till särskild förtänksamhet ligger i att ledningsnätet utgjordes av ett s k maskat nät inom vilket avbördning kunde ske åt skilda håll både i kopplingspunkterna mellan olika ledningar och i de vattendelare som förekom på åtminstone ett par av nätets delsträckor.

Mot bakgrunden av de nu redovisade förhållandena måste det anses ha ålegat kommunen att, när nu Larviområdet kopplades in på nätet utan föregående åtgärder för kapacitetsförhöjning, noggrant observera verkningarna av denna inkoppling och utan dröjsmål vidta de åtgärder som visade sig behövliga för att förebygga risk för skada. Särskilt angeläget hade det varit att övervaka de följdverkningar som belastningsökningen på nätet kunde få för fastigheter med djupt liggande källarutrymmen. I målet är upplyst att Y.W:s källare hade den lägsta golvnivån inom området, ett förhållande som bort föranleda kommunen

att - oberoende av vilka initiativ i den riktningen som togs från abonnentens sida - särskilt noggrant övervaka verkningarna för just denna tomt.

Av anförda skäl och då det av kommunens egna uppgifter framgår att åtgärder i nyss angivet syfte kommit till stånd först i och med att Larviområdet och kyrkogårdsförvaltningens fastighet år 1970 omkopplats till en nyanlagd avloppsledning i Hedgatan finner Va-nämnden att kommunen inte kan undgå skyldighet att till Y.W. utge den ersättning för uppkomna översvämningsskador vartill han ned hänsyn till övriga omständigheter kan befinnas vara berättigad.

De båda spygatter som funnits anbragta utanför källarutrymmen i Y.W:s hus har, enligt en av kommunen återopade den 19 juli 1946 dagtecknad ansökan till Landskrona byggnadskontor om besiktning av påbörjat installationsarbete på fastigheten, inte funnits upptagna i den förteckning över installationsenheter som ansökningen innehåller. Y.W. har inte förmått styrka riktigheten av sitt påstående att spygatterna likväl anlagts med vederbörligt tillstånd. Det måste antas förekomsten av dessa inte avstängningsbara anordningar medfört att översvämningsskadorna blivit större än som eljest skulle ha blivit fallet. Vid övervägande av vad som härutinnan förekommit finner Va-nämnden att Y.W. får anses ha medverkat till skadan i sådan mån att han själv bör svara för en tredjedel av densamma.

Enligt vad som anförts förut får det antas att skadorna uppkommit under tid, då Larviområdets dagvatten tillförts ledningsnätet. Ostridigt är att inkopplingen av detta område skedde år 1961. Kommunen har förklarat sig inte kunna ange, huruvida åtgärden vidtagits före eller efter den 14 juli nämnda år. Oavsett vid vilken tidpunkt åtgärden vidtagits, bedömer Va-nämnden det emellertid - med hänsyn till frekvensen och omfattningen av de översvämningar som efter nämnda år förekommit i byggnadens källarutrymmen - såsom mest sannolikt att de skador för vilka ersättning yrkats i allt väsentligt hänför sig till tid som inte omfattas av kommunens preskriptionsinvändning. Vid sådant förhållande föreligger inte skäl att med hänsyn till inträffad preskription reducera eljest föreliggande skadeståndsskyldighet.

Beträffande skäligheten i och för sig av fordrad ersättning för skada på byggnaden råder inte tvist mellan parterna. Vad gäller ersättningen för rengöringsbestyr finner Va-nämnden att Y.W. i sådant hänseende skäligen bör gottgöras med ett belopp av 1 500 kr. I enlighet härmed och med beaktande av vad förut anförts beträffande Y.W:s skyldighet att vidkännas jämkning av skadeståndsbeloppet skall det belopp som kommunen har att utge till Y.W. bestämmas till två tredjedelar av 4 800 kr, eller således till 3 200 kr.

Va-nämnden förpliktade kommunen att såsom skadestånd till Y.W. utge 3 200 kr jämte ränta.

Beslut: 1976-11-10, BVA 44

Mål nr: VA 29/74